

Kako pa je katoliško narodna stranka mislila že od pamtiveka in še in bo mislila do konca svojega obstanka o učiteljstvu sploh, to nam je povedal neomejeni voditelj te stranke, dr. Šusteršič, na shodu v „Katoliškem domu“ dne 19. aprila t. l. In kar ta mož reče, to se zgodi in se mora zgoditi, ker on le predobro ve, da so ostali člani njegove stranke le mrtve marionete, ki morajo tako plesati, kakor jim on gode.

V sledečem podajemo poročilo „Slovenčevo“, ki ga je objavil v svoji 88. št. z dne 20. aprila t. l. kot posnetek iz govora dr. Šusteršiča z vsemi pritrevanji in „dobro-klici“. Evo ga:

Učiteljske plače in kje bi se dobili dohodki za zboljšanje učiteljskih plač.

V prvi polovici tekočega meseca se je vršil shod kranjskega učiteljstva brez razlike strank. Gg. učitelji so zahtevali povišanje plače. Tega jim ne zamerimo, ker so res slabo plačani in ima vsak človek pravico do boljše plače, posebno pa želimo boljše plačo tistim, ki smatraje svoj poklic resnim, kar je velika večina učiteljstva, onim ki svoj poklic vrše po svoji vesti. (Dobro-klici.) Katoliško-narodna stranka je spremljala ta shod z velikimi simpatijami, in to tembolj, ker so se zahteve učiteljstva na tem shodu popolnoma v nepolitični in dostojni obliki stavile in zastopale. Nekaj pa bi svetoval posebno dostojnemu delu liberalnega učiteljstva, ki je v veliki večini. Naj učiteljstvo pošteno vzgaja mladino in ne zlorablja svojega poklica zoper vero, cerkev in duhovščino. Jaz povdarjam, da je to učiteljstvo, ki svoj poklic tako zlorablja, v manjšini. Jaz svetujem večini liberalnega učiteljstva, naj vpliva, da se neha s tem početjem, ker vsak pošten človek bode pripoznal, da vera, verska in cerkvena avtoriteta so glavni temelj vzgoje vsakega naroda. (Dolgotrajno ploskanje.) Učitelj, ki tega ne pripozna, je slab učitelj (Ponavljajoče se ploskanje) in ni vreden svojega imena. (Klici: Tako je!) Ravno zgoraj označeno stališče enega dela učiteljstva nam otežkuje postaviti se popolnoma ob stran učiteljstva.

Druga stvar pa je ta le: Župan Hribar, ki ima navado, da vedno jako veliko govori pri vsaki priliki, je na shodu dejal, naj se povišajo deželne doklade, da se poboljšajo učiteljske plače. Protij temu se moram najodločnejše izjaviti. („Dobro!“-klici.) Raje razbijemo ves deželni zbor, nego bi kaj takega privolili. Tu je treba iskati drugih virov, a ne dežela, ampak država naj skrbi za to, država, ki si je tako ugodno priredila šolstvo: ohranila si je vse nadzorstvo, prvo besedo, samo plačevanje je prepustila deželam. Države dolžnost je, da dobi učiteljstvo boljše plače. A kaki bi bili ti novi viri? Eno misel že danes povem: Vpelje naj se v celi državi posebna naklada nalašč za šolstvo, n. pr. na osebno dohodarino nad 5000 kron dohodkov dalje. Tudi boljše plačani višji uradniki naj bi plačevali šolske doklade. To višje uradništvo hoče imeti vedno prvo besedo tudi pri šoli, plača pa ne nič, prosto je vseh doklad. To se mora izpremeniti! (Živahno odobravanje.) Povdarjam, da menim tu boljše plačano uradništvo. Uradniki imajo največjo korist od šole vkljub temu, da zanj ne plačujejo; še svoje otroke izkušajo oprostiti šolnine in jim pridobiti celo štipendije na škodo revnim dijakom. To delajo tem ložje, ker imajo več protekcije, nego reven dijak. (Klici: Res je!) Učiteljem naj se zboljšajo plače a na račun premožnih stanov, in ti premožni stanovi

naj bodo tako vestni, da sami izjavijo, da prostovoljno plačajo v ta namen doklade. (Živahno odobravanje) Dežela bi sicer morala napovedati konkurz.

Tu imamo torej čisto jasno izraženo ono stremljenje, za katerim hiti vesoljni klerikalizem, da dovedo ljudstvo in ljudsko izobrazbo v svoje omrežje. In v tem nas tudi še bolj utrjuje nekak enak govor, ki sta ga imeli zvezdi avstrijskega klerikalizma pred dobrim tednom na Dunaju: dr. Lueger in princ Lichtenstein. Sicer ne vemo, je li dr. Šusteršič posnemal imenovano dvojico ali ta dvojica njega.

Čudimo se dr. Šusteršiču le v nečem. Škoda, da mož ni te svoje genijalne misli sugeriral dr. Koerberju takrat, ko je odgovarjal le-ta češkemu poslancem, interpelajočim ga radi sankejoniranja v češkem deželnem zboru sprejetem zakonu o izboljšanju učiteljskih plač. Pl. Koerber bi ga takrat gotovo takoj imenoval finančnim ministrom, in Böhmbawerk bi dobil še tisti trenutek „plavo polo“. — Sv. duh še ni zapustil moža.

Radovedni smo pa sedaj, kako stališče bo zavzemala trojica Detela-Povše-Jaklič, kadar pridejo v katoliškem klubu v razgovor naše težnje, in kako se bo vedla ista trojica v deželni zbornici, ako pride sploh kdaj v pretres naš položaj.

In kakor je imel tovariš Jaklič pogum zasesti podpredsedniško mesto na učiteljskem shodu, in upajmo, da ve tudi za odgovornost, ki jo je prevzel s to častjo, tako pričakujemo od njega kot od tovariša, da nam pove jasno in odkrito, kako mnenje zastopa on in njegova „Slomškova zveza“ napram izjavi dr. Šusteršiča, in to v svojem glasilu. Ako tega ne stori, potem ve kranjsko in sploh slovensko učiteljstvo, kaj je on in njegova armada.

Dr. Šusteršiču pa prav prijateljsko svetujemo sledeče: Mož, izvedi svoj načrt praktično! „Slomškova zveza“ šteje komaj desetino toliko glav, kolikor slovenska katoliška stranka mož, ki imajo najmanj 5000 kron na leto dohodkov. Ti naj ustanove učiteljski sklad iz radodarnih doneskov, in ta sklad naj plačuje vse člane „Slomškove zveze“ v tisti višini, kakor so zahtevali po svojem govorniku dne 8. aprila. In prepričan naj bo, da se število „Slomškarjev“ ne skrči!

Narodno-napredna stranka je nastopila vse drugače, akoravno se je „Slovenec“ spotikal, da je poslala tako malo svojih mož na dan. Nam je bila oficijalna izjava te stranke merodajnejša kakor pa vse fraze, kar jih je priobčil „Slovenec“ pred shodom.

Naše kričeče razmere.

(Dalje.)

Oglejmo si vojaški, duhovski pa tudi uradniški stan, kako spoštujejo oni stanovsko disciplino. Nižji častnik ne ugovarja nikjer in nikoli višjemu, četudi bi imel ta pravico zagovarjati se, rajši molči in potrpi, kar mu je šteto v zaslugu. Kdo je že slišal, da bi se župnik in kaplan kregala in smrtno sovražila, da bi to bilo očitno in znano po vsi župniji? *) Ako pride med njima kaj navskriž, si povesta to na štiri oči in med štirimi stenami. Kar jima ni prav, drugi ne vedo o tem prav nič, in če bi se tupatam kaj pozvedelo, se potlača vse. Na isti način se opazuje lepo sporazumljenje

*) Ponekod tudi!

med uradniki. Kako pa med nami? Po enorazrednicah je najlepše sporazumljenje, ker se sam s seboj ne more nihče kregati, prepirati in sovražiti. Drugod pa ni povsod takega sporazumljenja. Za malenkost se pride večkrat navskriž, medsebojno kolegijalno občevanje je pretrgano; poprej so bili vedno skupaj zunaj šole in doma, sedaj je pa že vsi občini znano to medsebojno sovraštvo. Takšno vedenje traja večkrat mesece, leta in celo dlje časa. Nihče noče odjenjati in se ponižati. Ali je to lepo? Ali je to zgled mladini in občanom? Ali to imponira znabiti našim nasprotnikom? Ali daje to tebi in našemu stanu ugled?

Spoštujmo se sami, če hočemo biti spoštovani! Svojo stanovsko organizacijo moramo kazati doma in povsod; v lepem sporazumljenju eden z drugim. Nikoli ne smemo dati povoda, da bi se naši nasprotniki veselili naše nesloge. Pospemajmo druge stanove in imejmo vedno in povsod pred očmi svojo stanovsko organizacijo, na katero moramo biti vedno ponosni v svojo čast in spoštovanje!

Omenili smo že, kakšen naval s prošnjami in priporočili nastane ob kaki na ugodnem kraju z lepim in zdravim stanovanjem razpisani službi. Sedaj po uvedenem statusu je hvala Bogu sicer nekoliko boljše v tem oziru, vendar je prosjačenje še v modi. Najhujši je pritisk s kmetov v mesta, ali pa radi prostornega, zdravega in lepega stanovanja. V mesta ne moremo priti vsi, saj je službovanje na kmetih ravno tako važno kakor po mestih. Tja žele priti zlasti učitelji z mnogobrojno družino radi odgoje svojih otrok. Odgoja otrok je vsakemu očetu velike važnosti, posebno velika skrb za drage otročiče je za učitelja brez imetja. Brez denarja, da, ker imovite učitelje bi se lahko naštelo na prste ene roke, takisto bi se lahko naštelo kapitaliste med nami. Mi smo po večini vsi siromaki. Imetja nimamo, denarja pa tudi ne. „Saj imaš učiteljsko plačo, kaj boš tarnal?“ poreče kdo. Naša učiteljska plača je prevelika, da bi kdo ob nji umrl, premajhna pa, da bi ob nji živel dostojno. Ako ima pa učitelj otroke (in teh ne malo, veliko jih ima navadno, ker Bog rad blagoslavlja učiteljski zakonski stan) takrat je učitelj velik trpin. On sam kot odgojitelj bi rad videl tudi svoje drage odgojene. Odgoja je pa nekaj dragega, zanj nekaj predragega, ker nima več plače, kakor za svojo osebo, ne pa za družino, še manj pa za odgojo svojih otrok. Ako hoče učitelj s kmetov odgojevati enega ali več svojih otrok na kaki šoli v mestu, mora sam doma stradati, in z njim tudi njegovi otroci po šolah. Stradati in ves dan poučevati v šoli, to ve povedati le učitelj-trpin z družino in z otroki v svetu po šolah, kako krasno je to življenje! Pritisniti je treba pas črez ledja ter delati pridno od jutra do večera in od večera daleč v trdno noč dan za dnevom. Da, tudi ponoči mora delati učielj, ker ga silijo k temu priprave za drugi dan, popravljanje nalog in brezštevilni uradni spisi. Vsak dan mora delati tako, ako hoče imeti uspehov pri ponku in zadostiti vsem terjatvam. Ni čudo, da se učitelj mora poniževalno klanjati ter beračiti za stranske dohodke, ki mu navadno jemljejo obilo časa in s tem čas do vestnega izpolnivanja dolžnosti. Ako ni v šoli uspehov, kdo je kriv? Umreti ne mara nihče, jesti je treba vsaj trikrat na dan, obleka in obutev mora tudi biti. Ker pa ni denarja ali dovolj velike plače, je treba iskati dohodkov drugod, četudi šola trpi pri tem: glad ima hude zobe. Ako pa ni dobiti stranskih dohodkov, je primoran delati dolgove, dokler mu hoče kdo kaj dati. Kaj je dolg za vsakega človeka, to menda ni treba posebej razkladati. Kdaj bo ugodno rešen tisti §, ki

se glasi, da imej učitelj toliko plače, da mu bo mogoče živeti stanu primerno?*)

Velike važnosti za vsakega posameznega človeka z družino ali brez nje je stanovanje. Suho, prostorno, zračno in svetlo stanovanje je zdravo, brez teh svojstev pa nezdravo. Zdravje je za človeka najiminitnejši pogoj za obstanek. Kaj pomagajo bogatinu milijoni, ako je priklenjen s hudo boleznijo za vse življenje na posteljo? Največji siromak na svetu z zdravimi udi, s katerimi si more služiti vsakdanjega kruha, je srečnejši od njega. Nad polovico, pa tudi več svojega življenja prebijemo po stanovanjih. Stanovanje je torej nekaj posebno važnega za nas. Kakšna pa so naša stanovanja? Bože moj! Ponajveč so bedna, nič vredna, vlažna, majhna in sploh nezdrava. Le malo je učiteljev, ki so tako srečni, da stanujejo v priležnih in zdravih stanovanjih. Zakon nam sicer določuje število prostorov naših stanovanj, ali kakšna naj bodo ta, o tem ni besede v njem. Vsak učiteljevoditelj mora imeti po šolskem zakonu dve sobi, kuhinjo, klet, drvarnico in pisarnico za uradovanje. Dve sobi mora imeti torej učitelj, in če sta ti dve sobi kurnikom podobni, dve sobi sta vendarle. Poznamo učiteljevo stanovanje, ki ima dve tako majhni sobi, da ni mogoče nikamor postaviti postelje, da bi bilo mogoče odpreti vrata na stežaj. Zidovje je tako vlažno, da voda teče pozimi na tla. Radi pomanjkanja učiteljev in krasnega stanovanja je to slavno učiteljsko mesto nezasedeno, in v učiteljevem stanovanju je bil nekaj časa — ako je še, ne vemo — konzum. Brezštevilno učiteljskih stanovanj je vlažnih. Kako vpliva vlaga na človeško zdravje, je znana reč. Pa tudi nepriležnih stanovanj je mnogo, in sicer takih, da so sicer suha, pa premajhna, temna, nizka ali ločena tako, da je kuhinja s čumnato in kletjo v pritličju, dve sobi pa v nadstropju. Ni čuda, da imamo taka stanovanja. Ko so šole zidali na novo, ni bil nastavljen tam še nobeden učitelj, kmet pa gleda vedno in povsod, kako bi kaj napravil z majhnimi stroški. Načrti morajo biti sicer napravljeni in odobreni, pa kako se ti delajo in odobrujejo, nam je znano prav dobro. V novejših časih se sicer gleda nekoliko bolj na dostojno zidavo šol, stara šolska poslopja, katerih je največ, so pa skoraj pod ničlo. Ako zahteva učitelj popravo stanovanja radi vlage ali razširjenja šole radi obilnega števila otrok, gorje mu, prestal in preslišal jih bo toliko, da bo to pomnil za vse življenje. Za učitelja mora biti vse dobro, čeprav mu gnije v stanovanju oprava radi vlage, on mora biti tih, ker ima stanovanje brezplačno, čeprav mora plačevati od njega pristojbino. Takšna stanovanja imajo učitelji-voditelji na enorazrednicah in večrazrednicah. Kaj pa učitelji in učiteljice? Ti pa ne potrebujejo stanovanja! Kdo bi še zanje skrbel? — Človek v resnici ne ve, kaj bi rekel. Torej samo eden ima pravico do stanovanja v šoli, vsi drugi pa nič. Sam si ga mora plačati, ako noče bivati pod kapom. Z mastnimi dohodki, ki ne zadostujejo še za živež ne, si mora iskati in plačevati sam stanovanje. Ni čuda, da dezertirajo učitelji in da jih je vsak dan manj, saj mora priti pri takih razmerah tudi do tega, da jih sčasoma nič več ne bo. — Ne čudimo se torej, da je takšen naval in klečeplaztvo za razpisano službo s priležnim in zdravim stanovanjem. Ako hočejo imeti učiteljev, jim bo treba dati poleg zdravega in primerne stanovanja tudi

*) Poklicani faktorji ne vedo, da eksistira ta paragraf. Poklicani faktorji si samo ubijajo glave, kaj bi nam še vse naložili na rame, da bi nas prej vrag vzal, a omenjeni paragraf temeljito ignorujejo. Krasno je naše življenje!

velik kos kruha, ki ga bodo glodali z lahko in mirno vestjo sami in njihove družine, drugače se obeta na šolskem polju velik polom.

Naši predniki, ki so bili v pravem pomenu hlapeci onih ljudi, kateri nam jemljejo še vedno ugled in spoštovanje, kjer le morejo, so bili grobokopi učiteljskega ugleda med našim ljudstvom. Z borno hlapčevsko plačo so bili učitelji mežnarji, orglavci in poljedelci. Več izmed njih si je štel v veliko čast in srečo, da so bili celo občinski tajniki. Kakor je pihala sapa iz farovža, so morali ti trpini živeti, delati in se vesti. Farovška kuharica jim je bila gospodinja, duhoven pa gospodar. Ako se je zameril enemu ali drugemu, mu je bilo gorje. Ne čudimo se, da je prišlo do tega, da je bil učitelj v zasmeh pri ljudstvu, in ta zasmeh in preziranje je prišlo v kri in meso našemu narodu. Bodi učitelj še tako delaven, značajan, lepega vedenja in z vsemi dobrimi lastnostmi, ima vendar pri preprostem ljudstvu farovška kuharica več ugleda kakor on. Zakaj pa tako? Ker je učitelj še vedno siromak, kakršnen je bil nekdanj. Naše ljudstvo ima v čisljih in veljavi le take ljudi, ki imajo kaj pod palcem, naj bodo potem ti kakršnega značaja koli hočejo: čislani so in spoštovani, ker imajo denar, ker niso odvisni od nikogar in nobenemu podložni in v strahu. Denar je bil in bo sveta vladar. Zlatemu teletu se klanja še vedno ves svet.

„Ta pa vidi vse prečno,“ poreče kdo, „saj živim med ljudstvom in uživam ugled in spoštovanje, to ni res tako.“ Uživaš res ugled in spoštovanje, dokler vlečeš z roko po dlaki navzdol, dokler ne prideš s tem dobrim ljudstvom navskriž v kateremkoli oziru. Ako pa ne moreš ali nočeš tako plesati, kakor ti drugi godejo, videl boš kmalu, kje je tvoj ugled in tvoje spoštovanje. V posmeh in zaničevanje boš občini, čeprav nisi napravil nobenemu nič slabega. To pozizkuša lahko vsak zaveden in napreden učitelj v sedanjih pasjih časih.

Na preprosto ljudstvo se ne smemo ozirati, poreče drugi, ker je nevedno in preprosto, potrpeti se mora res veliko, a v zadoščenje imamo ugled in spoštovanje pri omikanih ljudeh. Motiš se! Ti res priznavajo celo javno naše trudapolno delo, važnost ljudske omike in našega stanu, ko pa pride čas, da bi nam pokazali tudi javno to priznanje, se vse to prekuene v preziranje. Navedemo naj samo eden zgled. Objavimo ga prihodnjič.

(Konec.)

Ukazi in odredbe šolskih oblastev.

K. k. Landesschulrat für Krain.

Z. 805.

Laibach, am 23. Februar 1903.

Um die Erreichung des für die Volksschulen festgesetzten Lehrzieles auch bezüglich jener Schüler in Städten und Märkten mit achtjähriger Alttagsschulpflicht, welchen im Sinne des § 17 des L. G. vom 29. April 1873 L. G. Bl. Nr. 21, von der Bezirksschulbehörde, wenn sie das 12 Lebensjahr zurückgelegt und die Gegenstände der Volksschule vollständig inne haben, die Entlassung bewilligt werden kann, möglichst zu sichern, werden die Bezirksschulbehörden beauftragt, vor Erteilung der Bewilligung genau zu prüfen, ob die gesetzlichen Voraussetzungen hierfür gegeben sind, und zutreffenden Falles auch zu erwägen, ob überdies besonders rücksichtswürdige Umstände vorliegen, welche die ausnahmsweise Erteilung einer derartigen Bewilligung rechtfertigen.

Die Bezirksschulbehörden werden angewiesen, über alle jene Schulkinder in Städten und Märkten, welchen die vorzeitige Entlassung aus der Schulpflicht auf Grund der citirten Gesetzesstelle bewilligt worden ist, dem Landesschulrate jährlich am Schlusse des Schuljahres ein namentliches Verzeichnis unter Anschluß von Abschriften der Entlassungszeugnisse, sowie unter Angabe der für die Entlassung maßgebenden Gründe vorzulegen. Eventuell ist die Fehlanzeige zu erstatten.

Bezüglich des Zeitpunktes der Entlassung wird bestimmt, daß dieselbe nur am Schlusse des Schuljahres erfolgen kann.

Der k. k. Landespräsident:

Hein m. p.

Schlagwort:

Entlassung aus der Schulpflicht in Städten und Märkten mit achtjähriger Schulpflicht.

Dopisi.

Kranjsko.

Izpod—ških planin. Gosp. urednik! Evo me! A oprostite mi, ker se nisem že toliko časa oglasil. V resnici ne vem, ali sem še na svetu ali ne, tako dobro se mi godi. In čujte! To je gola istina. V naši zagorski vasici je res prav idilično in tu so ljudje prav po božji volji. „Slovenec“ je zadnjič enkrat pisal, kdo mora skrbeti za izboljšanje našega finančnega osliča. In kar „Slovenec“ piše, recte dr. Ivan Strelec zapove, to je našim ljudem sveto. Naša vas šteje 12 bogatašev, ki imajo več kakor 5000 kron na leto. In čujte, gosp. urednik, kaj se je zgodilo že s 1. majem. Ker zgledi vlečejo — mi je prinesel takoj ob 7. uri zjutraj naš prečastiti gosp. župnik svoj — obolus na „učiteljski žrtvenik“ — 50 kron kakor prvi, pokoreč se želji svojega voditelja s pristavkom, da to ponovi vsako leto in pripomnil je bolj tiho, da to store i ostali 11 bogatini. To je bilo moje sree srečno, ko bi takrat imel pred seboj onega učiteljskega dobrotnika, ki nam je naklonil to knežjo plačo, bi mu padel okrog vratu ter se zjokal iz samega veselja, blagoslavljajoč ga, da so nam ga nebesa poslala kot rešitelja iz sužnosti. — — —

Ali to moje veselje mi je takoj tisti dan pokvaril „Slovenski Narod“. Dobil sem namreč slučajno v roke ono številko tega lista, kjer tako čudno piše o publikacijah „Šolske Matice“. Ta list mi je prišel po ravno tako nenavadni poti v roke kakor nekemu tovarišu tajna kvalifikacija celega okraja; iz te številke namreč je bil napravljen uradni zavitek. — — „Slovenski Narod“ se je namreč jezil, zakaj se je tiskal „Pedagoški letnik“ v „Katoliški tiskarni“. — Oj, ti otročja naivnost ti, sem si mislil. Ali ni to čisto pravilno po vseh božjih in človeških postovah? To je vendar prav, da se tiskajo knjige, namenjene po ogromni večini naprednemu učiteljstvu, v oni isti tiskarni, kjer se je natisnilo že toliko in toliko pamfletov in laži o tem učiteljstvu. — Kdor ne verjame, naj čita „Slovenca“ in „Domoljuba“.

Kako že pravi sv. pismo? „Ako te kdo udari na desno lice, mu nastavi še levo.“

Kdaj prične tiskati „Katoliško tiskovno društvo“ svoje publikacije v „Narodni tiskarni“? *Radovednež.*